

MISSIEBUSJE S. E. PETRUS DONDERS

John Odekerken

Toen mijn grootmoeder, de wed. L.E. Odekerken-Haesen, in 1969 moest verhuizen vanuit de Auw Kapelanie aan de Onderstestraat naar de van Peltstraat, mocht ik als jonge jongen meehelpen met het opruimen van de oude woning. Daar vond ik o.a. een klein messing missiebusje wat direct tot mijn verbeelding sprak.

Niemand had interesse, dus mocht ik het houden. Nu, meer dan vijftig jaren later, komt het missiebusje weer onder mijn aandacht doordat ik ontdekte dat de op het busje afgebeelde persoon geen paus maar een zekere Petrus Donders betrof, die toch wel een heel belangrijk persoon moet zijn geweest.

Nader onderzoek zou deze stellingname ook bevestigen.



Op de achterkant staat gegraveerd "VERENIGING / PIUS X / Goudsche Rijkweg 123 / Rotterdam / 4218". Op de linker zijkant staat "Esser / Weert".

Op de rechter zijkant bevindt zich een sleutelgat om de deksel te kunnen afsluiten/-openen; de sleutel is helaas verloren gegaan.

Naast de afbeelding van Petrus Donders bevindt zich zowel links als rechts een klein gleufje zodat het mogelijk is om een afbeelding van een andere belangrijke geestelijke daarin te bevestigen.

De ouderdom van het busje ligt vóór 1934 op basis van de afschaffing van de schrijfwijze 'sch' in sept. 1934.

De familie Odekerken woonde van 1955 tot 1969 in de Auw Kapelanie. Het is niemand bekend waar het busje vandaan komt; het lag waarschijnlijk al geruime tijd op de mansardekamer waar niemand er meer acht op heeft geslagen. Het busje is waarschijnlijk in de Auw Kapelanie door een van de (kapelaan-)bewoners aldaar achtergelaten.

Wie was Petrus Donders?

Petrus (Peerke) Donders werd in 1809 geboren in Tilburg als zoon van een arme thuiswever. Hij groeide op in armoede. Hij was een rustige jongen en een niet bijster intelligente leerling. Na de lagere school hielp hij zijn vader bij het weven. Achter het weefgetouw was hij voortdurend aan het bidden. Hij ging dagelijks naar de kerk en preekte tot de kinderen in de buurt. Hij gaf zelfs, met goedkeuring van de pastoor, godsdienstlessen aan de kinderen. Het hebben van een roeping wilde echter niet zeggen dat hij dan ook priester kon worden; hij was nl. niet de slimste en hij was arm.

In zijn tijd was een priesterlijke loopbaan vooral weggelegd voor zonen van rijke ouders. Door zijn vasthoudendheid werd hij uiteindelijk toegelaten om als huis-knecht op het Kleinseminarie te gaan werken. In zijn vrije tijd mocht hij studeren. Omdat hij zo zijn best deed, werd hem toch een kans geboden om lessen te mogen volgen. Alleen in godsdienstvakken was hij een kei. Hij werd gepest en gekleineerd door de medestudenten. Ondanks alle tegenslag en tegenwerking sloot hij in 1837 zijn eindexamen met behoorlijke cijfers af. Na zijn studie trad hij toe tot de kloosterorde der redemptoristen en werd toegelaten tot de opleiding op het Grootseminarie. In 1841 werd hij tot priester gewijd en hij besloot om naar de missie in Suriname te vertrekken. Daar kwam hij in 1842 aan.

Zorg voor melaatsen en slaven in Suriname

Na enkele jaren in Paramaribo werd hij in 1855 overgeplaatst naar de melaatsenkolonie Batavia, waar de melaatsen sinds 1824 bij honderden werden 'gedumpt'. De uitgestoten leprozen die naar afgelegen en aanvankelijk ontoegankelijke oorden werden gebracht, hadden geen keuze om te verblijven waar zij wilden. Terugkeer naar de bewoonde wereld zat er voor hen niet in.

Hij hielp hen bij het eten en drinken, want dat was moeilijk voor mensen wier vingers waren verteerd door de lepra. Hij zette zich ook in voor beter voedsel voor hen die zelf niet meer in staat waren om voor hun eigen voedsel te zorgen. Hij verzorgde de zieken en hielp hen zich te kleden. Ook bedong hij beter onderdak voor de melaatsen op Batavia die regelmatig letterlijk in de modder of op een bananenblad zaten. Van het gouvernement in Paramaribo wist hij onder meer gedaan te krijgen dat de hutten houten vloeren kregen.

In zijn zorg voor de slaven en de melaatsen maakte hij geen onderscheid tussen rang, stand, religie of ras. Aan iedereen bood hij de helpende hand. Hij was een goedgeefse man en kocht van zijn eigen geld eten en kleding voor de behoeftigen.

Vanuit Paramaribo bezocht hij ook de slaven op de plantages, voor zover dit hem werd toegestaan. Zendelingen moesten de slavernij gelaten aanvaarden. Protesteren hielp niet. Later zag hij nog kans om zijn missie uit te breiden tot de inheemse bewoners van Suriname, de indianen, en tot de marrons (bosnegers), gevluchte slaven die in het oerwoud woonden. De slavernij in de Nederlandse koloniën werd pas in 1863 afgeschaft in tegenstelling tot Engeland in 1833 en Frankrijk in 1848. Aan de afschaffing van de slavernij in Suriname wordt met name de persoon van Peerke Donders verbonden.

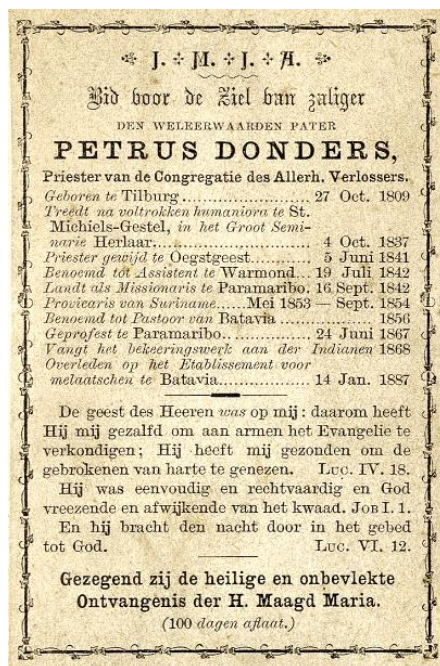
Zelf aan een reis begonnen die hem nooit meer liet terugkeren naar Nederland, leefde Petrus Donders 27 jaren lang onder de melaatsen in Batavia.

Hij overleed aldaar in 1887 op 77-jarige leeftijd. Zijn graf ligt in de kathedraal van Paramaribo. Hij wordt in Suriname nog steeds vereerd als de 'Apostel van de Indianen en melaatsen' omdat hij zichzelf wegcijferde om zonder eigen-belang voor verstoten mensen te werken.

Verering voor Peerke Donders

Rond de eeuwwisseling begon onder de gelovigen een sterke verering voor Peerke Donders. De redemptoristen haakten in op de groeiende populariteit van Peerke Donders door voor de pelgrims een noodkapel (1923), een standbeeld en openlucht Kruisweg (1926) in te zegenen.

In 1929 geschiedde een wonder waarbij een Tilburgs jongetje van anderhalf jaar oud op onverklaarbare wijze genas van een beenmergontsteking. In 1931 werd een replica van zijn geboortehuis ingezegend en in 1933 werd het monument van Peerke Donders bij de ingang van het bedevaartsoord in Tilburg geplaatst.



Peerke Donders Park

Op mijn vraag aan het Peerke Donders Park (PDP) in Tilburg, over het bestaan van het missiebusje, ontving ik op 23-4-2023 onderstaand antwoord van Ronald Peeters:

“Een dergelijk spaarbusje is inderdaad in bezit van het PDP en kan als volgt omschreven worden:

Geelkoperen missiebusje van de Propagandaclub Petrus Donders Rotterdam, genummerd W 167, met portret PD en los daaroverheen eventueel te bevestigen de beeldenaar van paus Pius X. Vervaardigd door Esser in Weert.

Die beeldenaar van Pius X ontbreekt blijkbaar bij uw exemplaar. Volgens de brochure van pater M. van Grinsven C SSR in Peerke Dondersreeks nr. 4 (Tilburg, 1946), jrg. 15, p. 85, is er in 1933 De Petrus Donders Stichting te Rotterdam (Goudsche Rijkweg 123) opgericht, met als doel ‘Steun verleen en aan het missiewerk in Suriname, speciaal aan de melaatschen.’

Ik denk dat die stichting onder leiding stond van pater J. v.d. Sanden C SSR uit Rotterdam. Hij was onder andere een actie gestart om via het ‘verkoop en van stenen, geld in te zamelen voor de reconstructie van het geboortehuisje van Peerke in Tilburg. Op 27 oktober 1930 legde hij daarvoor de eerste steen.

Paus Pius X heeft Petrus Donders Eerbiedwaardig verklaard. Ik dateer het spaarbusje op omstreeks 1930. De verspreiding was door het gehele land, want er waren in de dertiger jaren diverse verenigingen ‘Petrus Donders’ actief.”



Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam het accent van de verering lokaal echter elders te liggen: Petrus Donders werd aangeroepen om de bommen aan Tilburg voorbij te laten gaan. Het vertrouwen van de bevolking in hem werd bevestigd toen Tilburg op 27 oktober 1944, de verjaardag van Petrus Donders, werd bevrijd.

Zaligverklaring

Peerke staat voor een sociaal bewogen mens die vooral in onze verharde samenleving als voorbeeld mag dienen. De paus heeft hem in 1982 zalig verklaard. In Tilburg ligt sinds 2009 het Peerke Donderspark. In dit park liggen Peerke's geboortehuis, een Surinaamse kapel, een levensgrote kruisweg en een museum.

Naast de vaste tentoonstelling over het leven en werk van Petrus Donders worden er ook wisselende tentoonstellingen georganiseerd over actuele thema's, zoals bijvoorbeeld armoede, gezondheidszorg en slavernij.

Informatie van pater Henk Erinkveld (redemptorist te Wittem):

“De verering van Petrus Donders is lange tijd beperkt geweest tot Suriname en zijn geboorteplaats Tilburg (en de Brabantse streek rondom). In het redemptoristenklooster van Wittem zal hij zeker rond en na de zaligverklaring in 1982 wel met ere zijn vermeld als de beroemde medebroeder, maar de verering van hem is in Wittem pas op gang gekomen door de aandacht die zijn 200^e geboortedag kreeg in 2009. Het 7-daagse PeerkePad is inmiddels al 25 keer als groepswandeling gelopen.

De parochiekerk van Houthem-Sint Gerlach is daarbij een indrukwekkende eerste resp. laatste etappeplaats van het PeerkePad tussen Tilburg en Wittem (soms lopen we noordwaarts, soms zuidwaarts).”



Petrus Donders behoort tot de orde van de redemptoristen en daarom is in het redemptoristenklooster te Wittem een groot beeld van hem geplaatst als herinnering en voorbeeldfunctie m.b.t. de naastenliefde, voor deze toch wel zeer bijzondere priester.

Bronnen

- brochure “Petrus Donders aan de kant van de kansarmen”, door Paul Spapens, Tilburg 2009
- brochure “PeerkePad Wittem – Tilburg”, door Henk Erinkveld, Maastricht 2018, pag. 92
- Speciale uitgave “Houthem tijdens het pastoraat van pastoor Ribbergh 1926-1940” van Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach, 2006 pag. 13
- <https://www.meertens.knaw.nl/>
- Digitale routekaart Peerkepad via pater Henk Erinkveld redemptorist